

הטבעית בלב האם במעלה יותר עליונה האפשרית, כאופן שתהי' ראוייה לסבול עליה את כל טורח הטיפול של גידול העולל המוטל על האם, מה שרגש האהבה הטבעית והמוסרית לבדו לא הי' מתעורר מבלעדי התכלים המעוררים אותם. כן הדבר באומה הישראלית, קדושת התורה והאמונה והקשר הכללי של העם כולו, שהוא ראוי לאהבה רבה ולסבול כל טורח וכל מעמסה מצד הפרט, רק שלא להפרד מבית חייהם של הכלל. אמנם כדי שלא יועם הזוהר הגדול הזה בשפלות הגדולה של הגלות, ומה גם בראות הפרט לנגד עיניו עמים רבים שאחרי שנשבת עום המדיני נפרדו ונתערכו בין העמים החקיפים, ובמה איפוא תעלה הרגשת האהבה הישראלית להתחזק, למען יכיר הפרט היותר שפל ג"כ את ערכו הראוי, למען יסכים בנטייה נפשית פנימית לסבול כל עמל ותלאה של הגלות רק שלא להפרד מעל ד' ועמו, שימוש זה משמשות הצרות, הצרות הרבות שהשתרגו עלו על ראש ישראל סבא, רבת צררונני מנעורי יאמר נא ישראל¹. הצרות שעברו עלינו ושסבלנו בשביל קיום תוה"ק בשביל כללות האמונה, ובשביל מעמד שם ישראל בכלל, הן גורמות לעורר את האהבה בלב הבנים לדור אחרון ביתר שאת. כי ליקרת המציאות של הקדושה הנפלאה והערך הגדול של תוה"ק וקדושתן של ישראל, שבשביל כך הם עומדים לעד ולעולם כאשר השמים החדשים והארץ החדשה עומדים לפני כן יעמד זרעכם ושמכם², מצטרפת החיבה המתעוררת בלב הדורות בשומם על לב את קושי ההשגה, והמחיר הגדול שנתנה כנסת ישראל בעד קיומה וקיום תורתה, וזה בעצמו מוסיף אומץ ורגשי אמונים. ע"כ כתבו מגילת תענית חכמי קודש שידעו את יקרת פעולת ידיעת הצרות והוייתן לדור אחרון, והיו מחבבין את הצרות.

סג. ארשב"ג אף אנו מחבבין את הצרות, אבל מה נעשה שאם באנו לכתב אין אנו מספיקין. כשהיתה האומה במצבה הטבעי, בארצה ובכח ממלכתה, שאע"פ שרבים קמו עליה וצריה הציקו לה מאד, מ"מ היתה הצרה הכללית אפשרית להכתב בספר, גם היתה אפשרות לבא עד תכונתה ועומקה. אבל אחר החורבן, שהאומה כולה טובעת בים של צרות, הלא כפי גודל חללם של החיים כן גדלו הצרות, כי מה אפשר לדבר ולתאר מריבוי הצרות הפרטיות ההולכות ונמשכות בכל אישי האומה מסבת חרבן האומה כולה ושפלותה, נדודה וטלטולה. א"כ היש אפשרות לעט סופר לכתב, הלא חללם של החיים רחב הוא מאד מה שקצר כל ספר מהשתרע עליו בשלימותו, והוא כולו מלא צרותיהם של ישראל, שפלות ובוז, עני וחלי ומדוה, קלקולי סדרים בחיי הכלל והפרט, בחיי הציבור והמשפחה, וכולם הם נובעים רק מעמק צרת הגלות בכלל. א"כ אם נבא עכשיו לכתב צרות פרטיות, הלא נראה הדבר כאילו הצרות הכלליות התמידיות שהן נושכות כארס נחש מדי יום ביומו את בית ישראל, את אלה שכחנו, כי רק מקרים בודדים נרשם עלי ספר, ע"כ לנו א"א עוד לכתב מגילות תענית מענינים פרטיים שיקרו בזמנים רשומים, כי כל רגעי חיינו המה פרקים פרקים מלאים רשומים רבים ועצומים של מגילות תעניות, ואם באנו לכתב אין אנו מספיקים.

סב. ת"ר מי כתב מגילת תענית, אמרו חנניה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות. יד ד' נטויה על עם קרובו להחיותנו ולהקימנו לפנינו לעם, על כן הוכנו סיבות גדולות בסדרי התולדה שהן הן גורמות לחזק את קיומנו. והנה-הדבר פשוט שקיומן של ישראל בכלל תלוי הוא לפי רוב אהבה שתמצא בקרב כל אחד מעם ד' לתורת ד' אשר בקרבנו, לשם ד' אלקי ישראל ולעמו בכלל. והנה האהבה נובעת בראשיתה מצד הטבע החומרי והרוחני, מצד נטות הנפש בקדושתה ע"פ תולדתה למקום גזעה ומעון אור חייה שם ד' אדון הברית, והשכל והיושר מסעדים אותה בהראותם כמה ראוייה היא האהבה להמצא בכל פרט מפרטי האומה אל הכלל כולו ואל תוה"ק שהיא תורת כלל עם ד', שהיחיד הוא עצם מעצמיו. אמנם לפי המצב הרעוע של הגלות שפעל הרבה לשחת כל חלק טוב מלב ונפש, היה יכול אור האהבה המקורית להיות נחשך, ובזה הי' הרפיון מתגבר והיו היחידים חלילה מתפרדים כ"א איש לעברו, לפי מראית עין של התועלת הפרטית לו לבדו מבלי להשקיף על כל קשרי הקדושה שבינו ובין ברית ד' השורה על הכלל ומסתעפת ממנו לפרטיה. ע"כ צריכים מאד אמצעים אחרים שהם מעוררים את נטיות האהבה והעגעועים של כל יחיד אל הכלל להיות מורגשים. והאמצעים שעומדים להגן על הכח הרוחני שלא ישחת ולא יעלה חלודה, כבר פעלה ההשגחה האלהית באדם בכלל לצורך שמירת הפרטים, במה שגזרה החכמה העליונה שתהי' לידת הבנים בעצב, בחבלי לידה יסורין נוראים וסכנות גדולות, כדי לרומם ע"י קושי ההשגה של קנין הילד את האהבה

(ע"פ א"א שנת תרל"ט ע"ג 9-38)